

Warszawa, 24-03-2025 r.

**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**

Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur

KMP.570.6.2024.KS

**Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur
z rewizytacji Policyjnej Izby Dziecka w Warszawie**

I. Mandat Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur

1. Zgromadzenie Ogólne ONZ 18 grudnia 2002 r. przyjęło Protokół fakultatywny do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania (dalej: OPCAT)¹.

2. OPCAT ustanowił system regularnych wizyt prewencyjnych w miejscach pozbawienia wolności. Wizyty te są przeprowadzane przez niezależne organy: Podkomitet ONZ ds. Prewencji Tortur (SPT)² i krajowe mechanizmy prewencji. W Polsce funkcję krajowego mechanizmu prewencji wykonuje Rzecznik Praw Obywatelskich za pomocą funkcjonującego w Biurze RPO Zespołu – Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur (dalej: KMPT, Krajowy Mechanizm).

3. KMPT ma dostęp do wszystkich „miejsc zatrzymań” w rozumieniu OPCAT. Są to wszystkie miejsca pozostające pod jurysdykcją i kontrolą państwa-strony, gdzie przebywają lub mogą przebywać osoby pozbawione wolności na podstawie polecenia organu władzy publicznej bądź za jego namową, zgodą lub przyzwoleniem³. Z kolei przez „pozbawienie wolności” OPCAT rozumie „jakąkolwiek formę zatrzymania lub

¹ Zob. Protokół fakultatywny do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192). Nazwa w języku angielskim: Optional Protocol to the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (OPCAT).

² Subcommittee on Prevention of Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (SPT), <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/spt>.

³ Zob. art. 4 ust. 1 OPCAT.

uwięzienia bądź umieszczenia osoby w publicznym lub prywatnym miejscu odosobnienia, którego osobie tej nie wolno z własnej woli opuszczać, na mocy polecenia jakiejkolwiek władzy sądowej, administracyjnej lub innej”⁴.

4. Wizytacje KMPT są niezapowiedziane. W czasie wizytacji członkowie KMPT mają dostęp do wszystkich pomieszczeń, instalacji i urządzeń, mogą odbyć poufną rozmowę z wybraną przez siebie osobą (zarówno osobą pozbawioną wolności, jak i członkiem personelu lub inną osobą), mają dostęp do dokumentacji i nagrań z monitoringu wizyjnego⁵. Mają też prawo rejestrowania dźwięku lub obrazu w miejscach, w których przebywają osoby pozbawione wolności, za zgodą osób, które będą rejestrowane⁶. Spostrzeżenia KMPT opierają się więc na różnych źródłach, m.in. własnych obserwacjach, przeprowadzonych rozmowach, analizie dokumentacji i zapisów monitoringu⁷.

5. Wizytacja KMPT w miejscu pozbawienia wolności ma charakter zapobiegawczy i stanowi uzupełnienie prac SPT. Krajowy Mechanizm nie jest organem śledczym. Nie rozpatruje też skarg⁸. Celem wizytacji KMPT jest identyfikowanie czynników zwiększających ryzyko wystąpienia tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego i poniżającego traktowania albo karania osób pozbawionych wolności oraz przedstawienie zaleceń mających na celu ich wyeliminowanie.

6. Formułując swoje wnioski i zalecenia, KMPT bierze pod uwagę międzynarodowe standardy praw człowieka, w szczególności standardy ONZ⁹.

7. Podstawą systemu zapobiegawczego stworzonego przez OPCAT jest dialog między KMPT i odpowiednimi władzami, zmierzający do poprawy sytuacji¹⁰.

8. Osoby i organizacje, które zdecydowały się na przekazanie Krajowemu Mechanizmowi informacji, nie mogą ponieść z tego tytułu jakiejkolwiek sankcji lub uszczerbku, niezależnie od tego, czy udzieliły KMPT informacji prawdziwej lub fałszywej (zakaz represji)¹¹.

⁴ Zob. art. 4 ust. 2 OPCAT.

⁵ Zob. art. 20 OPCAT.

⁶ Zob. art. 13 ust. 1a ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich.

⁷ Szczegółowy opis metod pracy KMPT można znaleźć w raportach rocznych RPO z działalności KMPT. Zob. np. Raport Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur w 2023 r., Część II – Metodologia i zakres prac KMPT.

⁸ Zob. Dziewiąte Sprawozdanie Roczne SPT z 22 marca 2016 r., CAT/OP/C/57/4, Aneks do sprawozdania, część II, p. 6. Zob. również publikację Biura Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka pt. „Preventing Torture. The Role of National Preventive Mechanisms. A Practical Guide”, Professional Training Series No. 21, United Nations High Commissioner for Human Rights, Nowy Jork i Genewa 2018, s. 4-6.

⁹ Zob. art. 19 pkt b OPCAT.

¹⁰ Zob. art. 22 OPCAT.

¹¹ Zob. art. 21 ust. 1 OPCAT.

II. Wprowadzenie

9. W dniu 28 stycznia 2025 r. przedstawicielki KMPT przeprowadziły rewizytację Policyjnej Izby Dziecka w Warszawie (dalej: PID, Izba, placówka). Jej celem było zweryfikowanie stopnia realizacji zaleceń wydanych w następstwie wizytacji placówki przeprowadzonej w dniu 26 marca 2024 r.

10. W skład zespołu wizytującego wchodziły: Aleksandra Nowicka (kryminolog, specjalista ds. bezpieczeństwa wewnętrznego), Renata Kłyż-Urbańska (prawnik, kryminalistyk) oraz Karolina Sobocińska (prawnik).

11. W czasie wizytacji przedstawicielki KMPT odbyły wstępną rozmowę z asp. sztab. Dominikiem Kwiatkowskim – Kierownikiem Policyjnej Izby Dziecka w Warszawie oraz asp. szt. Robertem Przybylskim – specjalistą PID, dokonały oglądu wybranych przez siebie pomieszczeń placówki i terenu zewnętrznego, przeprowadziły poufną rozmowę z nieletnim przebywającym w Izbie i zapoznały się z prowadzoną na miejscu dokumentacją.

12. Na koniec wizyty delegacja KMPT przekazała swoje wstępne uwagi Kierownikowi PID.

13. Niniejszy raport omawia stopień realizacji zaleceń wydanych podczas wizytacji placówki w 2024 r. (pkt IV) oraz inne kwestie – budzące obawy, istotne z punktu widzenia prewencji tortur i innych form okrutnego, niehumanitarnego i poniżającego traktowania albo karania (pkt V).

III. Charakterystyka placówki

14. Policyjna Izba Dziecka w Warszawie funkcjonuje w ramach Wydziału Konwojowego Komendy Stołecznej Policji. Przeznaczona jest dla 30 nieletnich dziewcząt oraz chłopców. W czasie wizytacji w PID przebywał jeden nieletni.

15. W Izbie zatrudnionych jest aktualnie 12 funkcjonariuszy (na 14 dostępnych etatów), w tym 5 kobiet. Służba pełniona jest w systemie 12-godzinny przez dwóch funkcjonariuszy.

16. Nadzór nad funkcjonowaniem placówki sprawuje Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa, V Wydział Rodzinny i Nieletnich.

IV. Stan realizacji zaleceń

17. W raporcie z wizytacji placówki w marcu 2024 r. KMPT rekomendował Kierownikowi PID w Warszawie:

18. ***Wyposażenie Izby w listę adwokatów i radców prawnych wpisanych na listę Okręgowej Rady Adwokackiej w Warszawie i Okręgowej Izby Radców Prawnych***

w Warszawie, informowanie o jej istnieniu osoby zatrzymane i udostępnianie jej w przypadku zgłoszenia takiej chęci – zalecenie zostało częściowo zrealizowane. Izba została wyposażona w listy adwokatów i radców prawnych (listy zostały wyeksponowane w pokoju widzeń, na korytarzu przed pokojem widzeń w gablocie oraz w dyżurce). Jednakże z rozmowy z zatrzymanym wynikało, że nie został on poinformowany o istnieniu takiej listy. **KMPT rekomenduje każdorazowe informowanie zatrzymanych nieletnich o istnieniu listy oraz jej lokalizacjach na terenie Izby, a także o ich prawie do kontaktu z obrońcą.**

19. **Przypomnienie funkcjonariuszom pełniącym służbę w PID o wynikającym z ustawy o Policji rozróżnieniu pomiędzy kontrolą osobistą (art. 15d) a sprawdzeniem przewencyjnym (art. 15g)** – zalecenie nie zostało zrealizowane. Z rozmowy z kierownictwem PID oraz zatrzymanym w dniu wizytacji nieletnim wynika, że w Izbie przy przyjęciu nadal rutynowo wykonywana jest kontrola osobista. Z opisu osób, z którymi rozmawiały przedstawicielki KMPT, czynności „sprawdzenia przewencyjnego” przeprowadzane w Izbie polegają na wyjęciu przedmiotów z kieszeni przez osobę zatrzymaną oraz dwuetapowego zdjęcia przez nią odzieży (najpierw nieletni ściąga górną część ubrania, a po jej sprawdzeniu przez funkcjonariusza i założeniu przez osobę zatrzymaną, to samo dzieje się z dolną częścią ubrania) oraz zsunięcia bielizny i wykonania przysiadu. **W związku z powyższym KMPT ponawia swoje poprzednie zalecenie w tym zakresie.**

20. **Częściowe zadaszenie pola spacerowego** – zalecenie nie zostało zrealizowane. W dniu ponownej wizytacji placówki przez przedstawicielki KMPT plac spacerowy nie był wyposażony w częściowe zadaszenie. Z informacji uzyskanych od kierownictwa PID podczas wizytacji wynika, że Wydział Inwestycji i Remontów Komendy Stołecznej Policji nie zgadza się na zadaszenie pola spacerowego PID, wskazując na brak przepisów mówiących o konieczności zadaszenia pól spacerowych oraz możliwość ucieczki zatrzymanych z placówki po konstrukcji zadaszenia. W ocenie KMPT odpowiednie umiejscowienie częściowego zadaszenia na terenie placu spacerowego PID w Warszawie, np. w oddaleniu od murów otaczających zewnętrzny dziedziniec, nie stwarzałoby ryzyka ucieczki zatrzymanych nieletnich. **Na potrzebę zadaszenia placów rekreacyjnych w policyjnych izbach dziecka (w tym w PID w Warszawie) wskazywał również Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) w raporcie z wizyty w Polsce w 2013 r.**¹² Ponadto, zgodnie z międzynarodowymi standardami wobec nieletnich przebywających w detencji, powinni mieć oni

¹² Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce w 2013 r., CPT/Inf (2014) 21, par. 37.

możliwość aktywności fizycznej przez co najmniej dwie godziny każdego dnia, w tym jednej godziny na świeżym powietrzu¹³, a zewnętrzne dziedzińce powinny być wyposażone w ochronę na wypadek złej pogody¹⁴. **Krajowy Mechanizm zaleca wyposażenie placu spacerowego w częściowe zadaszenie.**

21. ***Umożliwienie posiadania prywatnej odzieży*** – zalecenie nie zostało zrealizowane. Jak wynika z rozmów z personelem PID i obserwacji przedstawicieli KMPT, w placówce nadal funkcjonuje praktyka każdorazowego odbierania osobom zatrzymanym ich prywatnej odzieży i wydawania im odzieży zastępczej na czas pobytu w Izbie. **KMPT ponownie rekomenduje umożliwienie zatrzymanym nieletnim pozostania w prywatnej odzieży na czas zatrzymania w Izbie i ograniczenia odbierania im odzieży jedynie do indywidualnych, przewidzianych regulaminowo przypadków¹⁵.**

22. ***Poszerzenie oferty szkoleń dla funkcjonariuszy z zakresu: przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu, komunikacji interpersonalnej, redukcji stresu, stosowania strategii i technik deeskalacji konfliktu na różnych poziomach komunikacji, praw nieletnich zatrzymanych i pozbawionych wolności, postępowania z nieletnimi w spektrum autyzmu, a także reagowania na potrzeby osób LGBT+*** – zalecenie zostało częściowo zrealizowane. Analiza dokumentacji podczas wizytacji wykazała, że szkolenia z zakresu komunikacji interpersonalnej, przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu oraz redukcji stresu zostały uwzględnione w planie szkoleniowym funkcjonariuszy na rok 2025. KMPT pozytywnie ocenia również dodanie szkolenia z zakresu przeciwdziałania stosowaniu tortur do planu szkoleniowego funkcjonariuszy. **Niemniej KMPT rekomenduje uwzględnienie szkoleń z zakresu stosowania strategii i technik deeskalacji konfliktu, praw nieletnich oraz postępowania z nieletnimi w spektrum autyzmu w wykazie szkoleń dla Wydziału Konwojowego KSP.**

¹³ Zob. Zalecenia CM/Rec (2008)11 Komitetu Ministrów Rady Europy dla państw członkowskich w sprawie zasad europejskich dotyczących kar i środków alternatywnych stosowanych wobec sprawców nieletnich, Reguła 81.

¹⁴ Zob. Dwudziesty Czwarty Raport Generalny CPT, CPT/Inf (2015) 1, par. 108.

¹⁵ Zgodnie z § 7 Regulaminu pobytu w Izbie, stanowiącego załącznik nr 12 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb (Dz. U. z 2023 r. poz. 2672 ze zm.), nieletni otrzymuje nieodpłatnie odzież zastępczą, jeżeli jego własna nie nadaje się do użytku lub jeśli jej używanie jest niedopuszczalne ze względów higienicznych.

V. Inne kwestie

23. W Izbie znajduje się pokój widzeń, gdzie, jak wynika z informacji otrzymanych od kierownictwa PID, osoby zatrzymane mają możliwość kontaktu z adwokatem bądź radcą prawnym. Pomieszczenie wyposażone jest jednak w kamerę monitoringu rejestrującą obraz oraz lustro weneckie z możliwością obserwacji pokoju z jego przeciwnej strony.

24. W ocenie KMPT obecność kamery w pokoju do rozmów z prawnikiem nie gwarantuje pełnej poufności kontaktu (osłabiając tym samym działanie minimalnej gwarancji prewencji tortur), narusza tajemnicę adwokacką i prawo do obrony¹⁶. Taka ingerencja stwarza również ryzyko, że osoba pozostająca w dyspozycji Policji, mając poczucie obserwacji i w obawie o możliwość odwetu za przekazane informacje, nie poinformuje prawnika o faktycznym sposobie jej traktowania.

25. **KMPT zaleca, aby kontakt osób zatrzymanych z obrońcą odbywał się w warunkach pełnej poufności.**

26. Według relacji kierownictwa placówki oraz zatrzymanego, kontakt z rodziną (czy to telefoniczny, czy osobisty) odbywa się w zasięgu wzroku i słuchu funkcjonariuszy.

27. W ocenie KMPT brak możliwości nawiązania kontaktu w warunkach gwarantujących poufność rozmowy stwarza ryzyko, że osoba nieletnia, która chciałaby przekazać istotne informacje, w tym np. na temat doświadczonej przemocy lub wstydlivych dolegliwości, w obawie przed funkcjonariuszami nie zdecyduje się poinformować o swoich problemach.

28. **KMPT rekomenduje umożliwienie nieletnim rozmów z rodzicami/opiekunami i osobami bliskimi poza zasięgiem wzroku i słuchu funkcjonariuszy.**

29. Z informacji uzyskanych podczas wizytacji wynika, że sprawdzenie osób przyjmowanych do Izby odbywa się w przedsionku pokoju widzeń, a w trakcie czynności sprawdzania osoby zatrzymane stoją na dywaniku/macie.

30. **KMPT rekomenduje wyposażenie Izby w jednorazowe podkłady papierowe i umieszczanie ich na dywanie podczas sprawdzania osób zatrzymanych w celu przeprowadzania czynności w sposób higieniczny.**

31. Podczas wizytacji delegacja KMPT otrzymała również informację, że do Izby zamówiony został elektroniczny translator, jednak nie dotarł on jeszcze

¹⁶ Zob. Raport roczny KMPT za 2022 r., s. 70-71 oraz za 2023 r., s. 57-59. Raporty dostępne na stronie: <https://bip.brpo.gov.pl/pl/kategoria-prawna-i-organizacyjna/krajowy-mechanizm-prewencji-raporty-rpo>.

na miejsce. **Dlatego też Krajowy Mechanizm zwraca się o informację, czy sprzęt ten znajduje się już na wyposażeniu Izby.**

32. Delegacja KMPT zauważyła, że adres Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka na karcie informacyjnej znajdującej się w dyżurce wymaga aktualizacji.

33. **KMPT zaleca aktualizację adresu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka na tablicy w dyżurce.**

VI. Zalecenia

Na podstawie art. 19 OPCAT Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur zaleca:

a) Kierownikowi Policyjnej Izby Dziecka w Warszawie:

1. przypomnienie funkcjonariuszom pełniącym służbę w PID o wynikającym z ustawy o Policji rozróżnieniu pomiędzy kontrolą osobistą (art. 15d) a sprawdzeniem prewencyjnym (art. 15g);
2. umożliwienie zatrzymanym nieletnim pozostania w prywatnej odzieży na czas zatrzymania w Izbie i ograniczenia odbierania im odzieży jedynie do indywidualnych, przewidzianych regulaminowo przypadków;
3. umożliwienie nieletnim rozmów z rodzicami/opiekunami i osobami bliskimi poza zasięgiem wzroku i słuchu funkcjonariuszy;
4. umożliwienie kontaktu osób zatrzymanych z obrońcą w warunkach pełnej poufności;
5. informowanie zatrzymanych nieletnich o istnieniu listy adwokatów i radców prawnych oraz jej lokalizacjach na terenie Izby, a także o ich prawie do kontaktu z obrońcą;
6. uwzględnienie szkoleń z zakresu stosowania strategii i technik deeskalacji konfliktu, praw nieletnich oraz postępowania z nieletnimi w spektrum autyzmu w wykazie szkoleń dla Wydziału Konwojowego KSP;
7. wyposażenie Izby w jednorazowe podkłady papierowe i umieszczanie ich na dywanie podczas sprawdzania osób zatrzymanych;
8. wyposażenie placu spacerowego w częściowe zadaszenie;
9. aktualizację adresu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka na tablicy w dyżurce.

Ponadto, na podstawie art. 20 OPCAT, Krajowy Mechanizm zwraca się do Kierownika Policyjnej Izby Dziecka w Warszawie o informację, czy elektroniczny translator znajduje się już na wyposażeniu Izby (zob. pkt 31 raportu).

b) Komendantowi Stołecznemu Policji:

1. Zapewnienie Kierownikowi Policyjnej Izby Dziecka w Warszawie środków finansowych na realizację zaleceń wymagających nakładów finansowych.

Opracowała: Karolina Sobocińska

Za Zespół podpisuje:

Rafał Kulas

Dyrektor Zespołu

/-wydano i podpisano elektronicznie/